

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 38/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talous- arvioksi vuodelle 2015

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2015 (HE 131/2014 vp).

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla maa- ja metsätalousvaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Jyri Inha ja budjettineuvos Kirsti Vallinheimo, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Esa Hiiva, metsäneuvos Marja Kokkonen, talousjohtaja Hannele Laihon ja neuvotteleva virkamies Heikki Piiparinen, maa- ja metsätalousministeriö
- maatalousjohtaja Minna-Mari Kaila ja metsäjohtaja Juha Hakkarainen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

- toiminnanjohtaja Johan Åberg, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
- metsätalouden johtaja (va) Heikki Savolainen, Metsähallitus
- tutkija Petri Liesivaara, MTT Taloustutkimus
- aluejohtaja Jari Varjo, Metsäntutkimuslaitos
- hallintojohtaja Jorma Tolonen, Suomen metsäkeskus
- yksikön johtaja Jouko Lehtoviita, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- vt. pääjohtaja Juhani Jokinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV)
- metsäasioiden päällikkö Jouni Väkevä, Metsäteollisuus ry
- varatoimitusjohtaja Simo Jaakkola, Koneyrittäjien liitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos RKTL
- Kauppapuutarhaliitto ry
- ProAgria Keskusten Liitto
- Suomen 4H-liitto ry
- Paliskuntain yhdistys
- Vesilaitosyhdistys.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

*Perustelut**Yleistä*

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että valtioneuvoston periaatepäätöksen kasvun uusien kärkein cleantechin ja biotalouden vauhdittamisesta 8.5.2014 tavoitteena on, että Suomessa luodaan kilpailukykyisiä ja kestäviä biotalouden ratkaisuja maailmanlaajuisiin ongelmiin ja synnytetään sekä kotimaahan että kansainvälisille markkinoille uutta liiketoimintaa, joka tuo hyvinvointia koko Suomelle. Biotalousstrategian tavoitteena on nostaa biotaloutemme tuotos 100 miljardiin euroon vuoteen 2025 mennessä ja luoda 100 000 uutta työpaikkaa. Osaaminen, koulutus ja tutkimus ovat keskeisiä mahdollistavia tekijöitä biotalouden kehitykselle. Lisäksi maaseudun elinvoimaisuudesta ja infrastruktuurista on huolehdittava. Biotalous ei ole uusi toimiala, vaan se yhdistää monia alkutuotannon ja jalostustoiminnan aloja sekä lopputuotteiden markkinoita.

Biotalous liittyy keskeisesti valiokunnan toimialaan. Valiokunnan toimialalla strategisena päämääränä on peltojen, metsien, vesien, kotieläinten sekä kala- ja riistakantojen elinvoimaisuus ja tuottavuus. Valiokunta pitää välttämättömänä, että biotalouden tarjoamia mahdollisuuksia maamme hyvinvoinnin kasvattamiseen hyödynnetään.

Maatalouspolitiikka

Valiokunta toteaa, että maatalouspolitiikalla tulee tukea aktiivitulojen toiminnan kannattavuutta, viljelijöiden tulokehitystä ja kotimaisiin raaka-aineisiin perustuvaa elintarviketuotantoa. Tärkeää on kehittää perheviljelmiin perustuvaa maataloutta siten, että tavoitteena on sen tuottavuuden nostaminen ja kilpailukyvyn parantaminen. Nuorten viljelijöiden kannustaminen maatalouteen on keskeistä, koska viime vuosina ainakin tuetut sukupolvenvaihdokset ovat olleet vähäisiä. Rakennekehitystarve samoin kuin uusien yrittäjien tarve onkin suuri. Maatilojen lukumäärän väheneminen ei saa kiihtyä lähivuosina

siten, että myös elintarvikkeiden tuotanto vähenee tavoitellun säilymisen sijaan.

Rakennekehityksessä valiokunta korostaa sitä, että perheviljelmän kokoluokan tilojen tulee jatkossakin saada toimeentulonsa tilalta. Lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota näkökohtiin, jotka turvaavat viljelijöiden jaksamisen, kuten lomituksen järjestämiseen. Tulee luoda edellytykset tuotannon kaikkien tulonmuodostusmahdollisuuksien, mm. biokaasun, hyödyntämiseen. Luomu- ja lähiruuan osuuden kasvattaminen nykyisestä tasosta on otettava Suomen maatalouspolitiikan strategiseksi tavoitteeksi.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vuonna 2015 kaikki merkittävät maataloutta ja kalataloutta koskevat EU:n ja kansalliset tukijärjestelmät uudistuvat. Tällöin otetaan käyttöön EU:n maatalouspolitiikkauudistuksessa vuonna 2013 sovittu suorien tukien järjestelmä sekä rahoituskauden 2014–2020 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma.

EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tukimuodot muodostavat Suomessa maatalouspolitiikan perustan. Näitä tukia ovat unionin kokonaan rahoittamat suorat tuet sekä unionin osaksi rahoittamat luonnonhaittakorvaus ja maatalouden ympäristötuki. Vuosina 2010–2014 yhteisen maatalouspolitiikan mukaista tukea maksettiin Suomessa keskimäärin 1 327 miljoonaa euroa vuodessa. Vuonna 2015 tukea maksetaan talousarvion mukaan yhteensä 1 481 miljoonaa euroa. Tämä on siten lähes 154 miljoonaa euroa eli 11 prosenttia enemmän kuin vuosien 2010–2014 keskiarvo. Toisaalta vastaavasti kansallinen tuen määrä vähenee merkittävästi vuonna 2015. Maatalouden kansallista tukea on maksettu Suomessa vuosina 2010–2014 keskimäärin 538 miljoonaa euroa vuodessa. Vuonna 2015 tukea on budjetoitu maksettavaksi enää 323 miljoonaa euroa.

Edellä kuvattu muutos selittyy suurelta osin sillä, että luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa, noin 119 miljoonaa euroa, siirtyy vuodesta 2015 alkaen osaksi EU:n ”normaalia” luonnonhaittakorvausjärjestelmää. Lisäksi mer-

kittävä osa Etelä-Suomen maataloustuista siirtyy vuodesta 2015 alkaen osaksi EU:n kokonaan rahoittamia suoria tukia. Tämän myötä Etelä-Suomen maidon- ja naudanlihatuotantoa, lammas- ja vuohitaloutta sekä tärkkelysperunan ja avomaanvihannesten viljelyä tuetaan jatkossa pääosin EU-tukiin pohjautuvalla järjestelmällä. Etelä-Suomen kansallinen tulotuki vastaavasti alenee tässä yhteydessä noin 62,9 miljoonan euron tasolta noin 29,2 miljoonaa euroon. Nyky-muotoista tulotukea Etelä-Suomessa maksetaan edelleen sika- ja siipikarjataloudelle ja puutarhatuotannolle. Uudistuksen myötä Suomi sai oikeuden maksaa tuotantoon sidottuja tukia aikaisemman 10 prosentin sijaan 20 prosenttia, joka mahdollistaa kansallisten, tuotantoon sidottujen tukien maksamisen EU-tukijärjestelmän kautta.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on todettu, että kokonaisuudessaan maatalouden viljelijätuet laskevat ensi vuonna noin 22 milj. euroa eli noin 1 prosentin vuoteen 2014 verrattuna ja 42 milj. euroa eli noin 2 prosenttia vuoteen 2013 verrattuna. Tämä on jatkoa aiemmille pienille vähennyksille viljelijätukien kokonaismäärässä. Kansallinen tuki aleni 12 miljoonaa euroa ja EU-tuet noin 15 miljoonaa euroa myös vuonna 2013 vuoteen 2012 verrattuna.

Valiokunta edellyttää, että maatalouden tukimaksatukset vuosina 2015–2016 suoritetaan ajallaan niitä myöhentämättä.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että EU:n maatalouspolitiikan uudistuksen seurauksena maatalojen saamien tukien reaalin määrä pienenee vuodesta 2015 eteenpäin. Lisäksi maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä osa EU:n tulotuesta muuttui ns. viherryttämistueksi, joka ei ole aitoa tulotukea, koska viherryttämistuki edellyttää mm. kesannointia osassa Suomea. Maatalojen on saatava entistä suurempi osuus tuloistaan markkinoilta, ja tilojen on toimittava tehokkaammin nykyisen kannattavuuden ja tuotannon jatkumisen turvaamiseksi. Yleisesti ottaen suurien tilojen kannattavuus on parempi kuin pienien. Erityisesti kotieläintilojen investointihalukkuus on tärkeää tuotannon tason ylläpitämisen kannalta.

Hintojen epävarmuus korostaa investointituen merkitystä suurissa investointipäätöksissä. Tämän vuoksi rakennetukien (Makera) rooli on keskeinen tasapainoisen investointi- ja rakennekehityksen kannalta. Jo 1–2 vuoden heikko investointikehitys puuttuvan tukirahoituksen takia alentaisi todennäköisesti useilla prosenteilla esimerkiksi maidontuotantoa, jossa rakennekehityksen vauhti on kiivas, samoin sikataloudessa. Maatalouden rakennekehitys parantaa erityisesti työn tuottavuutta, mutta kannattavuus ja maataloustulo paranevat investoineella tilalla vasta viiveellä. On keskeistä, että rakennetukien jatkuvuus ratkaistaan ennen kuin määrärahojen puute estää niiden käyttöä.

Tulotukien ja investointitukien tasoilla ja ehdoilla on keskeinen merkitys maatalouden investointien kannattavuudelle. Ilman investointitukea suurin osa kotieläintalouden investointihankkeista olisi jäänyt toteutumatta. Korkeilla-kaan investointituen tasoilla ei kuitenkaan voida ylläpitää tuotantoa ja investointeja, jos markkinanäkymät ovat pitkään huonot. Hintavaihtelu vaikuttaa suoraan myös investointien riskiin. Markkinahintojen vaikutus viljelijöiden tuloihin ja yritysten kannattavuuteen on entistä merkittävämpi. Viime vuosina globaalit talouden suhdanteet ja säävaihtelut ovat heiluttaneet maataloustuotteiden ja raaka-aineiden hintoja ja markkinoita. Tämä on näkynyt erityisesti tuotantopöytä hinnoissa. Varsinkin energian, lannoitteiden ja rehujen hinnat ovat nousseet voimakkaasti.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maitotilojen toimintaympäristö muuttuu vuoden 2014 jälkeen, kun EU:n maitokiintiöistä luovutaan. Maidon hintavaihtelun odotetaan lisääntyvän kiintiöjärjestelmästä luovuttaessa, mikä heijastuu maidontuotannon kannattavuuteen ja investointihalukkuuteen pitkällä aikavälillä. Suuren uhan maidontuotannon kannattavuudelle aiheuttaa lisäksi Venäjän asettama tuontikielto, joka näyttää pitkittyvän. Vaikeimmassa asemassa ovat erityisesti maitotilat, jotka ovat investoineet viime vuosina. Tämän vuoden toiseen lisätalousarvioon (HE 113/2014 vp) on otettu kerta-luonteisena 20 miljoonan euron määräraha koh-

dennettuun tukeen talouspakotteiden vaikutusten lieventämiseen. Valiokunta pitää välttämättömänä, että EU:ssa ja Suomessa varaudutaan taloudellisesti pakotteista aiheutuvien maatalouden markkinahäiriöiden jatkumiseen ensi vuonna. Venäjän asettaman erillisen tuontikiellon vuoksi myös sianlihan tuotanto on suurissa vaikeuksissa. On toimittava aktiivisesti, jotta vientituotteille löydetään uusia markkinoita.

Toimialan kannattavuuden ja houkuttelevuuden sekä viljelijöiden jaksamisen kannalta valiokunta pitää välttämättömänä, että maatalojen hallinnollista taakkaa kevennetään. EU:n maatalouspolitiikassa tämä politiikkatavoite ei ole toteutunut ennen uudistusta asetetuista tavoitteista huolimatta. Maatalouteen liittyviä viranomaismääräyksiä annettaessa on otettava huomioon myös niiden vaikutukset investointikustannuksiin samoin kuin maatalouden yleiseen kustannustasoon. Byrokratiaa on karsittava ja lupamenettelyjä kevennettävä jo kustannussäästösyistä.

Maatalojen tilusjärjestelyt on merkittävä keino tehostaa käytännön toimintaa tilatasolla ja alentaa tuotantokustannuksia. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että tilusjärjestelyiden toteuttamiseen osoitetaan riittävä määräraha.

Metsätalous

Valiokunta toteaa, että Kansallisen metsäohjelma (KMO) 2015:n ja tulevan Kansallisen metsästrategia 2025:n tavoitteena on kotimaisen puun käytön lisääminen. Jotta nykyisiä metsävaroja pystytään hyödyntämään paremmin, on metsäpolitiikan keinoin edistettävä puun markkinoille tuloa ja puumarkkinoiden toimintaa. Puunjalostuslaitosten raaka-ainehuollon tulee toimia kaikissa suhdanteissa, jotta turvataan kotimaisen raaka-aineen jalostushyödyt ja sektorin tuomat vientitulot kansantalouteen. Nykyistä tehokkaammin tulee hyödyntää metsävaratietoja sekä muita julkisin varoin kerättyjä tietovarantoja. Metsäkeskuksella on keskeinen rooli metsävaratietojen hyödyntämisen tehostamisessa. On tärkeää, että esimerkiksi uusien sähköisten palvelujen rakentamiseen tarvittavat resurssit turvataan. Lisäksi metsänomistusrakennetta tulee

parantaa tasolle, joka mahdollistaa ammattimaisen ja aktiivisen metsätalouden harjoittamisen.

Valiokunta pitää välttämättömänä metsälainsäädännön metsänhoidollisten tavoitteiden toteuttamista. Valiokunta painottaa myös sitä, että puuntuotanto on poikkeuksellisen pitkäjänteistä toimintaa, jossa metsien hoitoon ja perusparannukseen tehtyjen investointien tuoma hyöty realisoituu vasta vuosikymmenten päästä. Vaikutavuuden saamiseksi nuoren metsän hoidon tukea tulee suunnata siten, että pääosa työstä suuntautuu taimikonhoitotöihin. Kaikissa metsänhoidon ja perusparannuksen työlajeissa on metsien inventointitulosten perusteella merkittävää lisästarvetta. Metsätalouden eri tukimuodoissa tulee ottaa huomioon alueelliset erityisolosuhteet. Luottamus kilpailukykyisen kotimaisen puun saatavuuteen on ratkaiseva tekijä, kun tarkastellaan metsäteollisuuden ja muunkin puun hyödyntämisen toimintaedellytyksiä ja laajentamismahdollisuuksia Suomessa tulevaisuudessa. Toimiva tieverkosto on puuntuotannon ja puunhankinnan perusedellytys. Maaseudun infrastruktuurista tulee huolehtia.

Talousarvioesityksessä metsätalouteen budjetoidut määrärahat supistuvat noin 16 miljoonaa euroa vuoden 2014 talousarvioon (183 miljoonaa euroa) verrattuna. Vuodelle 2015 Kemera-varoihin (Tukipuutuotannon kestävyys turvaamiseen) esitetään 51,23 miljoonaa euroa. Valiokunta pitää myönteisenä sitä, että tämän hetken arvion mukaan määräraha olisi käytettävissä lähes kokonaisuudessaan uusiin hankkeisiin, koska kuluvalta vuodelta ei arvioida siirtävän maksatuksia ensi vuodelle. Vuodelle 2015 pienpuun energiatukea esitetään 7 miljoonaa euroa, missä on otettu huomioon vuodelta 2014 siirtyvät varat, noin 10 miljoonaa euroa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että metsähakkeen ja turpeen käyttöä edistetään ratkaisulla, jotka varmistavat niiden kilpailukykyyn suhteessa kivihiileen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun Kemera-lainsäädännön (HE 138/2014 vp) mukaan nykyisen lain mukaisia rahoituspäätöksiä voidaan tehdä 30.6.2015 saakka. Maksatuksia voidaan tehdä vuoden 2019 loppuun. La-

kiehdotuksen mukaan vanhan järjestelmän mukaisia hakemuksia otetaan Suomen metsäkeskuksessa vastaan 20.3.2015 saakka, jotta sekä jälkirahoitteisten hankkeiden päätökset että suunnitelmallisten hankkeiden rahoituspäätökset ehditään tehdä ennen 1.7.2015, mikä on uuden lain tavoitteellinen voimaantuloaika. Uuden lain mukaisesti tulee kaikista työlajeista tehdä hakemukset ennen työn aloittamista lain voima-saolon alettua. Tämä voi vaikuttaa ensi vuoden myöntämisvaltuuden määrään. Valiokunta pitää välttämättömänä, että tuen saannin jatkuvuus turvataan ilman katkoksia ja turhaa byrokratiaa.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmassa (METSO-ohjelma) maa- ja metsätalousministeriön rahoittamat toimenpiteet kohdistuvat talousmetsiin. Lähes 90 prosenttia Suomen metsistä on talousmetsiä. Siten niiden käsittely on keskeisessä asemassa monimuotoisuuden turvaamisessa.

Metsähallitus

Valiokunta katsoo, että Metsähallituksen liike-toiminnalle asetettavat tulostavoitteet vaarantavat Metsähallituksen hallinnassa olevan omaisuuden järkipäätästä hoitoa ja käyttöä. Tavoitteet sisältävät hallituksen julkisen talouden suunnitelmassa päätetyn tavoitteen myydä kiinteistöjä tulosvaikutukseltaan 25 miljoonalla eurolla. Suuruudeltaan yli 1 000 hehtaarin metsä-palstojen myyntiä ei voida pitää pitkällä tähtäimellä kannattavana. Onkin selvitettävä, voidaanko Metsähallituksen peruspääomaa alentaa pääoman palautuksella, jolloin myyntitavoitetta voitaisiin alentaa.

Tiet

Valiokunta kiinnittää tässäkin yhteydessä huomiota siihen, että toimivalla tieverkostolla on keskeinen merkitys niin biotalouden kuin maaseudun kaikkien toimintojen kannalta. Se on myös puuntuotannon ja puunhankinnan perusedellytys, mikä on todettu jo edellä. Tieverkoston heikentynyt taso, kuten teiden ja siltojen ylläpidon puutteet, aiheuttaa lisäkustannuksia ja siten mm. metsätilojen kannattavuuden laskua. Myös yksityisteiden kunto on tärkeää maaseutu-

elinkeinoille ja teiden varsilla asuville. Valiokunta pitää välttämättömänä, että teiden kunnostamisen suoritelmääristä huolehditaan. Lisäksi alempiasteisen tieverkoston taso on laskenut ja vaatii kohentamista. Hallitusohjelman mukaan alempiasteisen tieverkon kunnosta huolehditaan maaseutuelinkeinojen ja metsätalouden toimintaedellytykset turvaavalla tavalla.

Tutkimuksen ja maaseudun neuvonnan rahoitus

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tutkimustoimintaan tulee muutos, kun Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (TIKE), Metsäntutkimuslaitos (Metla) sekä Riista- ja kalatalouden tutkimuskeskus (RKTL) fuusioituvat Luonnonvarakeskukseksi. Toimialan tutkimuksen rahoitusta leikataan 11 prosenttia vuonna 2015. Luonnonvarakeskuksen toimintamenot ovat vuonna 2015 noin 89 milj. euroa, kun vuonna 2014 neljän fuusioituvan organisaation yhteenlasketut toimintamenot olivat noin 100 milj. euroa. Luonnonvarakeskuksen budjettirahoitus leikkautuu hallituksen linjauksen perusteella asteittain vuosina 2015—2017. Julkisen tutkimusrahoituksen määrä ei uudistuksen takia vähene, mutta rahoitus siirtyy toimintamenomomentilta uusiin rahoitusinstrumentteihin. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että sen toimialan tutkimuksen voimavaroista huolehditaan.

Valiokunta pitää keskeisenä, että maaseutumaisilla seutukunnilla on tarjolla kattavat, maaseutuyritysten tarpeita vastaavat neuvontapalvelut, jotka luovat maaseudun kehittämiselle vanhan osaamispohjan. Näiden pitkäjänteinen tarjonta ja kehittäminen on turvattava sekä kansallisin että EU:n osarahoittamin toimin. Vuonna 2015 tukijärjestelmät uudistuvat, mikä korostaa neuvontapalveluiden merkitystä.

Vesitalous

Valtion talousarviossa on esitetty yhdyskuntien isommille vesihuoltohankkeille yhteensä vain 2,6 miljoonan euron tukirahoitusta (momentilta 30.40.31 vesihuollon ja tulvasuojelun tukemi-

nen). Lisäksi keskeneräisiin ympäristötyöhankeisiin on varattu 4,4 miljoonaa euroa (momentilta 35.10.61 vesien- ja ympäristönhoidon edistäminen).

Valiokunta kiinnittää huomiota määrärahojen alhaiseen tasoon ja tarpeeseen aloittaa valtion rahoituksella myös uusia vesihuoltohankkeita.

4H-toiminta

Valiokunta korostaa 4H-toiminnan merkitystä maaseudun elinvoimaisuuden ja vetovoimaisuuden edistäjänä sen tarjotessa monipuolista harastus- ja palvelutoimintaa, työllistäessä nuoria ja tarjotessa heille mahdollisuuksia yrittäjyyden kokeilemiseen omalla kotiseudullaan.

Esityksessä momentille 30.10.55 (Valtionapu 4H-toimintaan) ehdotetaan määrärahojen tason alentamista kuluvan vuoden tasoon verrattuna. Edellä esitettyyn viitaten valiokunta pitää tärkeänä, että 4H-toimintaan osoitetaan riittävä määräraha.

Riistavahingot

Riistavahinkolain (105/2009) 9 §:n 2 momentin mukaan riistaeläinten (mm. suurpedot) aiheuttamien vahinkojen korvaaminen on mahdollista vain valtion talousarvion asettamissa rajoissa. Valiokunta korostaa sitä, että korvausten keskeytymättömän maksamisen turvaamiseksi tulee tähän tarkoitukseen varata määräraha, jonka voidaan arvioida kattavan jatkuvasti kasvussa olevat vahingot. Suurpetovahinkojen vähentämiseksi toimiva ja tuloksellinen petoeläinkantojen sääntely on välttämätöntä. Valiokunta pitää myös tärkeänä korvausten ripeää maksamista vahingon kärsijöille.

Yhteenveto

— Biotalousalan tarjoamia mahdollisuuksia maamme hyvinvoinnin kasvattamiseen tulee hyödyntää

— Perheviljelmiin perustuvaa maataloutta tulee kehittää siten, että tavoitteena on sen tuottavuuden nostaminen ja kilpailukykyyn parantaminen sekä nuorten viljelijöiden kannustaminen maatalouteen

— Maatalouden vuoden 2015 tukimaksatukset tulee suorittaa ensi vuonna ajallaan niitä myöhentämättä, jotta maataloilla välttytään muun ohella maksuvalmius- ja verotukseen liittyviltä ongelmilta

— Maatalouden rakennetukien jatkuvuus tulee ratkaista ennen kuin määrärahojen puute estää niiden käytön

— Maataloudessa on varauduttava Venäjän asettamasta tuontikiellosta aiheutuvien markkinahäiriöiden jatkumiseen ensi vuonna ja toimitettava aktiivisesti, jotta vientituotteille löydetään uusia markkinoita

— Maatilojen hallinnollista taakkaa tulee keventää välittömästi

— Uuden Kemera-lainsäädännön voimaansaattamisen yhteydessä tuen saannin jatkuvuus tulee turvata ilman katkoksia tai turhaa byrokraatiaa.

— On välttämätöntä, että metsähakkeen ja turpeen käyttöä energiantuotannossa edistetään ratkaisulla, jotka varmistavat niiden kilpailukykyyn suhteessa kivihiileen

— Koska Metsähallituksen liiketoiminnalle asetettavat tulostavoitteet vaarantavat Metsähallituksen hallinnassa olevan omaisuuden järjestyksellistä hoitoa ja käyttöä, on selvitettävä, voidaan-ko 25 miljoonan euron talousarviovaikutus saavuttaa jollakin vaihtoehtoisella tavalla.

— Teiden kunnostamisen suoritelmista tulee huolehtia ja alempiasteisen tieverkoston tasoa kohentaa

— Valiokunnan toimialaan liittyvän tutkimuksen voimavaroista ja maaseutuyritysten tarpeita vastaavista neuvontapalveluista on huolehdittava.

— Huomiota tulee kiinnittää vesitalouden määrärahojen alhaiseen tasoon ja tarpeeseen aloittaa valtion rahoituksella uusia vesihuoltohankkeita

— 4H-toimintaan tulee osoittaa riittävä määräraha

— Riistavahinkokorvausten keskeytymättömään maksamiseen tulee varata määräraha, jonka voidaan arvioida kattavan jatkuvasti kasvussa olevat vahingot.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Jari Leppä /kesk	Timo V. Korhonen /kesk
vpj.	Lauri Heikkilä /ps	Pirkko Mattila /ps
jäs.	Heikki Autto /kok	Jari Myllykoski /vas
	Markku Eestilä /kok	Mats Nylund /r
	Satu Haapanen /vihr	Janne Sankelo /kok
	Lasse Hautala /kesk	Katja Taimela /sd
	Reijo Hongisto /ps	Tytti Tuppurainen /sd.
	Jukka Kopra /kok	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

ERIÄVÄ MIELIPIDE 1

Perustelut

Kataisen ja sittemmin Stubbin johtaman hallituksen toiminta on ollut vailla johdonmukaisuutta koko tämän meneillään olevan hallituskauden ajan. Tämä näkyy pöyristyttävällä tavalla juuri hallituksen tekemissä päätöksissä, tai pareminkin sen tekemättömissä sekä pyörretyissä päätöksissä. Tästä tavastaan hallitus ei vielä kukaan pystynyt irrottautumaan hiljakkoin päättyneissä budjettineuvotteluissaan.

Maatalouden kannattavuus on laskenut koko EU -jäsenyyden ajan, eikä helpotusta tule tällä talousarviolla. Kataisen ja Stubbin hallitusten harjoittaman kylmän keskittämispoliitikan seurauksena muun muassa maaseutu autioituu. Tämä puolestaan on lisännyt haasteellisuutta pääkaupunkiseudun sekä sen kehyskuntien tilanteeseen. Omat haasteensa tähän kokonaisuuteen luo myös lupahallintopoliitikan jumiutuminen pitkiksi jonoiksi. Tämä on ongelma juuri maaseudulla, missä viljelijät eivät voi suunnitella pitkäjärjestyksellisesti omaa toimintaansa ja investointeja juuri lupapolitiikasta ja sen toimimattomuudesta johtuen. Valiokuntaryhmämme näkee, että lupapolitiikan järkevöittäminen tulee saada kuntoon, jotta maaseudun elinvoimaisuudesta voidaan pitää kiinni.

Elinvoimaisen maaseudun perusedellytys on myös se, että liikenteen sujuvuudesta eli paikallis- ja yksityistieverkon ylläpidosta sekä kehittämisestä pidetään kiinni. Kokonaisuudessaan alempiasteisen tieverkon ylläpitoa ei saisi unohtaa. Tähän sektoriin tulee panostaa nykyistä enemmän.

Kolmanneksi emme valiokuntaryhmänä olisi hallituksen tavoin tiukentaneet emmekä heikentäneet maatalouden luopumistukien ehtoja, koska tämä muiden muassa lisää tilojen alasajoja sekä tuottaa työttömyyttä maaseudulla. Valiokuntaryhmänä kannatamme myös vapaaehtoisia tilusjärjestelyjä. On selvää, että tällaiset hallituksen harjoittamat toimenpiteet autioittavat entisestään Suomen maaseutua, koska viljelijät

käytännössä pakotetaan muuttamaan pois kotiseuduiltaan hallituksen keskittämispoliitikan seurauksena.

Suomi, suomalaisuus sekä metsä — nämä ovat sanoja, jotka kiinteästi myös liitetään maahanamme. Tästä johtuen on myös luonnollista, että petopolitiikasta puhutaan melko runsaasti niin julkisuudessa kuin muutoinkin maassamme. Yhtäältä tässä keskustelussa ovat olleet vastakkain ne tahot, jotka haluavat suojella petoja. Toisaalta toisessa vaakakupissa ovat olleet ne tahot, jotka haluavat riittävästi esimerkiksi kaatolupia, jotta voisivat poistaa pihapiiristään häiritsevästi käyttäytyvät petoeläimet.

Osassa Suomea tämä on todellisuutta, ja siihen on suhtauduttava vakavasti. Perussuomalaiset kannattavat riittäviä kaatolupia sektorilla. Ei myöskään voi olla niin, että poroelinkeinonharjoittajille aiheutuu isoja tappioita sen johdosta, että esimerkiksi sudet tai ahmat ovat tappaneet tai raadelleet poroja. Tämän johdosta me perussuomalaiset haluamme, että petovahinkokorvauksiin panostetaan myös nykyistä enemmän.

Valiokuntaryhmämme näkee myös, että talousarvio ei riittävässä määrin huomioi metsäsektoria ja sen mahdollisuuksia maassamme. Perussuomalaisten mielestä se on mahdollisuuksien ala ja metsäperusteinen biotalous on tulevaisuuden kasvuala. Kotimaisen turpeen ja puunkäytön lisääminen sekä sen käyttö eri tarkoituksiin tulee huomioida voimallisemmin. Puurakentaminen sisältää myös perussuomalaisten mielestä mittaamattomat mahdollisuudet kokonaisuudessaan. Tällä on myös työpaikkoja lisäävä vaikutus. Metsähallituksen liiketoiminnan tulostavoite tulee tarkastella uudelleen ja 4H-toimintaan on varattava riittävät resurssit, sillä se on merkittävä nuorten työllistäjä maaseudulla.

Jotta kaikki metsäsektorilla oleva potentiaali saataisiin jatkossa hyödynnettyä, on myös talousmetsien elinvoimaisuus turvattava. Tämän johdosta sektoriin on panostettava entistä enem-

män. Perussuomalaisten mielestä tämä tapahtuu parhaiten juuri tukemalla taimikonhoitoa, nuoren puuston harvennusta sekä pystypuiden karsintaa. Näemme valiokuntaryhmänä muutoinkin metsän uudistamisen tärkeänä asiana. Myöskään metsäteiden rakentamista metsätalouden yms. tarpeisiin ei tule unohtaa. Tehokas ja järkevä metsänhoito luo jatkossa taloudellista kestävyyttä ja turvaa sekä mahdollistaa metsäteollisuuden kehittämisen ja säilymisen maassamme. Myös jatkossa tulee pitää kiinni siitä periaatteesta, että metsäpolitiikastamme päätetään kotimaassa eikä Brysselissä.

Lisäksi valiokuntaryhmämme haluaa kiinnittää huomiota myös tulvasuojelusektoriin. Me perussuomalaiset olemme hyvin huolestuneina seuranneet alan viimeaikaista kehitystä, jossa todellinen vaaramomentti on kehittymässä. Alan lainsäädäntö on nimittäin nyt menossa voimallisesti siihen suuntaan, että kansalaiset ollaan hädän hetkellä (ml. tulvat/satovahingot) jättämässä ilman valtiovallan tukitoimia sekä korvauksia. Tällaista kehitystä me perussuomalaiset emme voi olla tukemassa. Tämän johdosta esitämme tulvasuojelun parantamiseen ja sen tason nostamiseen huomattavaa lisäpanostusta nykyiseen hallituksen esitykseen verrattuna.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme,

että valtiovarainvaliokunnan tulisi ottaa päätöstä tehdessään huomioon eriävissä mielipiteessä esitetyt näkökohdat. Edellä olevien näkökohtien nojalla vaadimme kyseessä olevien määrärahojen lisäämistä seuraavasti; kohtaan 30.10.42 viljelijätukiin (luopumistuet) 22 miljoonaa euroa, kohtaan 30.40.42 petovahinkoihin ja niiden korvaamiseen 4 miljoonaa euroa sekä kohtaan 30.01.05 kotimaisen valkuaisrehutuoannon tukemiseen 5 miljoonaa euroa. Lisäksi esitämme lisäyksiä myös seuraaviin kohtiin: 30.40.44 tuki puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi (Kembra) 8 miljoonaa euroa sekä 30.40.44 kotimaisen pienpuunenergian tukemiseen 5 miljoonaa euroa kuin myös 30.40.31 5 miljoonaa euroa tulvasuojelun parantamisen tasoon ja ennaltaehkäisyyn. Samaten kohtaan 30.10.55 valtionapua 4 H-toimintaan 1 miljoonaa euroa.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2014

Lauri Heikkilä /ps
Reijo Hongisto /ps
Pirkko Mattila /ps

ERIÄVÄ MIELIPIDE 2

Perustelut

Keskustan valiokuntaryhmä toteaa, että maaseutu, maaseudun ihmiset ja maaseudun vihreät elinkeinot ovat jo nyt maksaneet kovan hinnan hallituksen säästötoimista. Toimikautensa alussa hallitus ilmoitti tekevänsä maa- ja metsätalouden leikkaukset etupainotteisesti, siten että vaalikauden viimeisinä vuosina uusia leikkauksia ei enää tulisi. EU-maatalouspolitiikan uudistuksen yhteydessä hallitus ja vastaava ministeri totesivat useaan otteeseen, ettei leikkauksia ja menetyksiä viljelijöille tule. Kuitenkin käytännössä hallituksen toimet niin EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksessa kuin kansallisissa ratkaisuihin tuovat maatalouteen tilatasolle merkittävät leikkaukset ja kannattavuuden heikentymisen. Tätä sanojen ja tekojen ristiriitaa on mahdotonta hyväksyä.

Keskusta odottikin, että hallitus olisi valtion talousarvioesityksessään vuodelle 2015 toteuttanut toimenpiteitä maa- ja metsätalouden kannattavuuden parantamiseksi. Kannattavuuden parantamisen sijaan hallitus esittää edelleen uusia heikennyksiä maa- ja metsätaloudelle.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä maa- ja metsätalous sekä uusiutuvan energian tuotanto ovat tulevaisuuden kasvualoja maassamme. Tällä vihreällä kasvulla voidaan synnyttää laajasti kotimaisiin voimavaroihin perustuvia, uusia työn ja yrittäjyyden mahdollisuuksia. Vihreä kasvu tukee vahvasti kansantalouttamme. Tuontia korvaavana ja vientiä vahvistavana kotimaiseen työhön ja raaka-aineisiin perustuvana toimialana se on tehokkain kotimarkkinasektori vaihtotaseemme vahvistamiseen. Vihreä kasvu ei kuitenkaan synny itsestään, kehittyäkseen se vaatii pitkäjänteisyyttä sekä luotettavaa ja vakaata poliittista ilmapiiriä ja päätöksiä.

Hallituksen tulisi myös ymmärtää, että suomalaisen maataloustuotanto ja kotimainen elintarvikejalostus ovat sidoksissa toisiinsa. Ilman kannattavaa perustuotantoa ei ole myöskään ko-

timaista jalostusta tai muita välillisiä työpaikkoja.

Kataisen ja Stubbin hallitukset ovat toimineet maaseutua kohtaan koko ajan toisin kuin ne aloittaessaan linjasivat. Hallitusohjelmissa on painotettu useassa kohdassa maatalouselinkeinon toimintaedellytysten, kilpailukyyn ja kannattavuuden parantamista. Ohjelmissa on keskeisenä lähtökohtana maaseudun monituloisyyden kehittäminen ja vahvistaminen. Hallitukset ovat luvanneet edistää energiantuotannon monimuotoisuutta ja kannustaa bioenergian käytön lisäämistä. Alueiden vahvuuksista aiottiin hakea kasvua. Kumpikaan kokoomusjohtoinen hallitus ei ole toiminut omien tavoitteittensa mukaisesti.

Elintarvikeala on Suomen keskeinen tuontia korvaava kotimarkkinasektori, tuotannonala, jolla on suuri vaikutus kansantalouteemme ja vaihtotaseeseemme. Hallitusohjelmaan onkin kirjattu ruokastrategian toimeenpano ja ruokalan kasvunäkymien hyödyntäminen. Näihin kirjauksiin ei ole tartuttu. Keskustan valiokuntaryhmä toteaa, että erilaisia kehittämisohjelmia on tehty jo useita, nyt tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä, sillä aikaa ei ole yhtään hukattavaksi.

Hallitus on myös ohjelmatavoitteidensa vastaisesti jo leikannut kansallisten tukien tasoa 10 prosentilla, lisännyt kustannuksia energiaveroilla ja maksukorotuksilla, heikentänyt yrittäjien työhyvinvointia ja työuran pidentymistä karsimalla lomituspalveluita, korottamalla sijaisapumaksuja ja eläkemaksuja.

Keskustan valiokuntaryhmä ei hyväksy leikkauksia, jotka ovat vastoin sitä, mitä hallitus on itse linjannut ja toistuvasti tuonut lupauksin esille. Koska hallitus ei ole muuttanut toimintalinjaansa, ovat maatilat täysin kestäättömän tilanteen edessä. Kansalliset leikkaukset realisoituvat päällekkäin EU:n maatalouspolitiikan uudistuksen aiheuttamien tulojen vähentymisien kanssa. Toteutuessaan hallituksen leikkauspää-

tökset vievät pohjan hallitusohjelman kirjauksesta, jonka mukaisesti maataloustukijärjestelmän kokonaisuus ja parempi tarveharkintainen kohdentaminen ratkaistaan, kun päätökset EU:n maatalouspolitiikkauudistuksesta ovat tiedossa. Keskustan valiokuntaryhmä vaatii hallituksen kansallisiin tukiin ehdottaman 55 miljoonan euron tukileikkauksen perumista.

EU-maatalouspolitiikan uudistuksen myötä lankeavan lisäbyrokratian ja alentuneiden tukitasojen kompensointikirjausten puuttuminen talousarvioehdotuksesta, kansallisten tukien leikkaaminen sekä viljelijöiden kustannuksia kasvattavat päätökset osoittavat, että hallitus hyväksyy talousarvioesityksellään suomalaisten viljelijöiden todella rajusti alenevan tulokehityksen.

Suomen hevostaloudessa on merkittävää kasvupotentiaalia, jonka hyödyntäminen on mahdollistettava entistä paremmin. Talousarvioesitys ei tue tämän tavoitteen toteutumista.

Hallitus on kohdistanut maaseudun välle moninkertaiset leikkaukset. Maatalousyrittäjät ovat osallistuneet muiden yritysten ja kotitalouksien tavoin muiden hallituksen säästötoimien ja maksujen korotusten kattamiseen. Maataloustuotannon kannattavuus on heikentynyt koko ajan. Heikkenevä kannattavuus vaarantaa maatalouden mahdollisuudet vastata kasvavaan ruoan kysyntään, kestävään luonnonvarojen hoitoon ja elintarviketeollisuuden toimintaan ja työllistävyyteen. Vaaravyöhykkeessä on lisäksi elintarvikkeiden huoltovarmuus, jonka perusta on riittävä kotimainen raaka-aineperusta ja siihen perustuva elintarviketeollisuus.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä maatalouden investointiedellytykset on turvattava. Pitkään jatkunut maatilojen rakennekehitys on kasvattanut yksikkökokoja ja parantanut tuottavuutta. Velkaantuminen on kuitenkin huolestuttavasti kasvanut erityisesti nuorten investoivien ja tuotantoon kehittävien yrittäjien tiloilla. Rakennetuista huolimatta pääosa investoinneista tehdään velkarahalla, mikä merkitsee yhä kovempia tuottovaatimuksia liian alhaisten markkinatuottojen ja heikon kannattavuuden aloilla. Käytännössä tukileikkaukset kannattavuuden

heikentymisen kautta vievät edellytykset uusilta investoinneilta ja ajavat jo investoineet tilat taloudellisesti todella tukalaan tilanteeseen.

Maatilatalouden kehittämisrahaston tulevaisuusvaihtoehtoista on tehty arvio. Yhtenä vaihtoehtona on esitetty investointien rahoituksen siirtämistä rahoitettavaksi suoraan valtion talousarviosta. Keskustan valiokuntaryhmä ei hyväksy tällaista muutosta. Keskusta pitää MAKERA-rahastoa osana isompaa kasvurahastoa ja ensisijaisena maatalouden rakenteen kehittämisen rahoituksen lähteenä. Vaikka kannattavuuskriisin kanssa kamppailevan maatalouden investointitahti on hidastunut, uhkaavat MAKERAn varat loppua. Arvioiden mukaan rahastossa on vaalikauden lopussa varoja vain 100 miljoonaa euroa.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä viljelijöiden kohtaamaa byrokratiaa on karsittava. Esimerkiksi maataloustukijärjestelmää on pakko yksinkertaistaa. Kuluvalla hallituskaudella tukivalvonnat ovat entisestään kiristyneet. EU:n maatalouspolitiikkauudistuksen yhteydessä Suomi on valitettavasti myötäillyt komission hyvinkin paljon valvontaa ja yrittäjien hallinnollista taakkaa lisääviä esityksiä. Talousarvioesityksessäkin lähes ainoat määrärahojen lisäysoesitykset liittyvät hallinnon ja tukibyrokraatian kasvattamiseen. Tätä ei voi hyväksyä.

Keskustan valiokuntaryhmä on huolestunut talousarvioesityksen vapaaehtoistyön tukemista syrjivästä linjasta. Valiokuntaryhmän mielestä niin Suomen kylätoiminta ry:n kuin 4H-yhdistystenkin tuki pitäisi säilyttää sellaisella tasolla, joka mahdollistaisi yhdistysten toiminnan säilymisen nykyisellä tasollaan.

Toimivat tie- ja tietoverkot ovat maaseudun elinvoimaisuuden perusedellytyksiä. Keskustan valiokuntaryhmä on huolissaan rapautuvan tietoverkon vaikutuksista maaseudulla yrittämisen mahdollisuuksiin. Maaseudun elinkeinotoimintaa — erityisesti puun ja metsäenergian sekä elintarvikkeiden raaka-aineiden kuljetuksia — rasittaa heikkokuntainen tieverkosto. Valtion ja kuntien panostukset liikenneväylien kunnostukseen ja perusparannukseen ovat selvästi alimitoitettuja tarpeeseen nähden. Metsäteollisuuden

ilmoitukset tuotantoa ja puunkäyttöä kasvattavista investoinneista lisäävät painetta metsäteiden sekä alempiasteisten teiden verkoston kunnan parantamiselle, tätä ei talousarvioesityksessä kuitenkaan ole huomioitu. Keskustan valiokuntaryhmä ei hyväksy yksityisteiden tukien leikkauksia, Keskusta esittää talousarvion yksityistiemäärärahojen lisäämistä 5 miljoonalla eurolla. Maaseudun vihreän talouden toimintaedellytysten turvaamiseksi ja massiivisten resursien hyödyntämiseksi hallituksen olisi talousarviossa pitänyt linjata toimenpiteitä, joilla liikenne-infra eriasteisella tiestöllä turvataan ja nopea tietoliikenneinfra saadaan kattamaan koko maaseudun yrittäjäkenttä.

Keskustan valiokuntaryhmän mielestä hallituksen toiminta energiatuotannon monimuotoisuuden ja bioenergian käytön lisäämiseksi ei ole riittävästi tukenut uusiutuvan metsäenergian käytön lisääntymistä eikä maatilakokoluokan biokaasulaitosten syntymistä. Keskusta ei hyväksy turpeen verotuksen kiristystä vuoden 2011 tasosta. Turpeen verokohtelu ja KEMERA-tukien verotus ja leikatut tukitasot ovat osaltaan heikentäneet dramaattisesti metsä- ja turve-energian tuloa markkinoille.

Keskustan valiokuntaryhmä ei hyväksy puuntuotannon kestävyys turvaamiseksi tarkoitettujen tukien tasoa, joka on laskenut merkittävästi alle kansallisessa metsäohjelmassa linjatun tavoitetason. Keskustan valiokuntaryhmä korostaa, että talousarvioehdotus ei mahdollista eduskunnassa hyväksytyn kansallisen metsäohjel-

man toteuttamista, vaikka hallitus on ohjelmassaan siihen sitoutunut.

Keskustan valiokuntaryhmä toteaa, että hallituksen ympäristöpolitiikka on maaseudun näkökulmasta näyttäytynyt pääosin lupakäytäntöjen kiristymisenä ja maksujen korotuksina. Maatalouden tuotantorakennusten laajennusinvestointien ympäristövaikutusarvioinnit ovat kiristyneet ja lupien myöntöajat pidentyneet. Kehityssuunta on vääristynyt, suurten teollisuusyritysten ongelmista rangaistaan nyt kaikkia kokoon tai tuotantosuuntaan katsomatta.

Keskustan valiokuntaryhmä on huolestunut maa- ja metsätalouden kehittämisen kannalta keskeisten ministeriöiden toiminnan erisuuntaisuudesta. Mikäli hallitus aikoo huolehtia Suomen vihreän kasvun vahvistamisesta ja kehittämisestä, sen tulee varmistaa kaikkien ministeriöiden ja politiikanlohkojen toimiminen joustavasti samoja tavoitteita kohden.

Mielipide

Edellä olevan perusteella katsomme,

että valtiovarainvaliokunnan tulisi ottaa mietintöä päättäessään huomioon eriävässä mielipiteessä esitetyt näkökohdat. Niiden perusteella on todettavissa, etteivät maa- ja metsätalouden pääluokalle ehdotetut määrärahat vuodelle 2015 mahdollista hallitusohjelman toteuttamista.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2014

Lasse Hautala /kesk
Timo V. Korhonen /kesk
Jari Leppä /kesk